

Nr 106.

Ankom till Riksdagens kansli den 25 april 1913 kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse till Dalby församling av visst område av lotten nr 1 av Dalby kungsgård i Malmöhus län.

(1:a Avd.)

I en till Riksdagen den 4 april 1913 avlåten, till jordbruksutskottet för förberedande handläggning hänvisad proposition, nr 203, har Kungl. Maj:t under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit Riksdagen medgiva,

dels att ett i statsrådsprotokollet närmare angivet, till lotten nr 1 av Dalby kungsgård i Malmöhus län hörande område om 120.9 kvadratmeter må från egendomen avskiljas och överlåtas till Dalby församling mot en köpeskillning av 241 kronor 80 öre samt under villkor i övrigt, att området får tillträdas den 14 mars 1914,

att församlingen till kronan utgiver ersättning med 100 kronor för till följd av överlåtelsen erforderlig ombyggnad av i statsrådsprotokollet angiven ekonomibyggnad,

att köpeskillingen och omförmälda ersättning erläggas kontant vid tillträdet,

att församlingen låter behörigen inhägnat det överlåtna området, samt

att församlingen förbinder sig att i händelse av reparationsarbete å intill området nu belägen byggnad, tillhörande egendomen, lämna för sådant ändamål nödigt utrymme,

Bihang till Riksdagens protokoll 1913. 10 saml. 57 häft. (Nr 106.)

dels ock att köpeskillingen för området må tillföras statens domäners fond för att användas till inköp av skogbärande eller till skogsbörd tjänlig mark ävensom till inlösen av ströängar å kronoparkerna i Norrland och Dalarne.

Departementschefen har till berörda statsrådsprotokoll i förevarande ärende anfört följande:

»Lotten nr 1 av kronoegendomen Dalby kungsgård i Dalby socken av Malmöhus län är för Flyinge hingstdepås räkning utarrenderad till den 14 mars 1914.

Egendomen är belägen i omedelbart grannskap till Dalby församlings kyrka. Vissa olägenheter vållas enligt församlingens mening därav, att ett par av egendomens ekonomibyggnader äro uppförda nära invid kyrkan.

I en till domänstyrelsen ställd, den 25 juni 1906, skrift har nämligen Alfred Knöös å Dalby kyrkoråds och församlings vägnar anfört, hurusom församlingen under långa tider dels genom en uthusbyggnad och dels genom ett mindre vagnslider, bägge tillhörande ifrågavarande egendom, varit avstängd från sin kyrkas huvudingång och därför ej kunnat använda vare sig denna eller kyrkans i hög grad märkliga och därtill ganska rymliga krypta, en oegentlighet som församlingen länge varit betänkt på att söka få ändrad. Församlingen hade nu beslutat vidtaga en ganska omfattande restaurering av kyrkans inredning och ämnade dessutom taga kryptan i bruk såväl vid bisättningar och jordfästningar, vartill intet begravningskapell funnes, som ock vid sådana högtider och gudstjänsttillfällen, då menigheten ej hade tillräckligt utrymme i den ej synnerligen rymliga kyrkan. I anledning härav och under åberopande av ett ansökningen bilagt utdrag av protokoll vid kyrkostämma med församlingen den 17 juni 1906, enligt vilket församlingen beslutat hemställa om åläggande för arrendatorn av kungsgården H. Wendt att vid kyrkans västra fasad borttaga så mycket av ovanberörda byggnader och annat påhäng, som nu avstängde huvudingången och omöjliggjorde uppsättande av ställningar och stegar vid reparationer å nämnda sida av kyrkan, att åt kyrkan bereddes visst jordområde, samt uppdragit åt kyrkorådet att söka utverka sådant åläggande för arrendatorn, anhölle sökanden, att arrendatorn måtte föreläggas att borttaga, utom annat, av förberörda uthusbyggnad och vagnsskjul så mycket, som vore erforderligt för så kallat stödjerum åt kyrkan m. m. Härjämte upplystes i ansökningen, att det å en densamma bifogad skiss över den del av kungsgården, som avstängde tillträdet till kryptan, av blå linjer omslutna

området, uppgående till 18 meter i längd och 10 meter i bredd, utgjorde vad församlingen önskade få till stödjerum.

I häröver avgivet yttrande har arrendatorn bland annat framhållit, att ett bifall till församlingens begäran skulle medföra avsevärda svårigheter vid egendomens brukande.

Domänintendenten har efter besiktning å stället ansett det av församlingen begärda området vara betydligt större än som vore nödvändigt för ändamålet och komma att allt för mycket inkräkta på den trånga byggnadsplatsen samt förorsaka betydliga kostnader genom flyttning av byggnader m. m. Enligt domänintendentens mening vore det icke för ingången till kyrkan, icke heller för ingången till kryptan, som utvidgningen behövdes. Kyrkans huvudingång vore nämligen belägen å kyrkans södra sida och till kryptan funnes en rymlig ingång från kyrkan, utan huvudsakliga ändamålet med utvidgningen vore att bereda forsknings- eller vetenskapsmän eller andra främlingar, som besökte platsen, ett passande tillträde för beseende av den arkitektur, som finnes å såväl själva dörren till kryptans ingång som dörromfattningen. Enligt domänintendentens förslag borde därför området, som församlingen behövde, inskränkas till det inom den å kartskissen med *rött streckade genombrutna linjen* begränsade området, upptagande en yta av 80 kvadratmeter. Härigenom behövde borttagas endast dels ett mindre hörn av ekonomibyggnaden eller ungrekreatursstallen, vilken del vore så obetydlig, att nybyggnad i dess ställe icke för närvarande erfordrades, och dels omkring 5 meter av vagnsskjulets östra ända, vilket lämpligen kunde ersättas med en lika lång tillbyggnad vid skjulets västra ända, där plats därför funnes. Vilket område som än kunde komma att upplåtas, ansåge domänintendenten, att såsom villkor för upplåtelsen borde föreskrivas, att detsamma skulle av församlingen inhägnas med vanlig kyrkogårdsmur till minst 1½ meters höjd ovan marken, av gråsten med passande cementfogningar åtminstone vid den sidan, som vette åt kryptan. Beträffande kostnaderna för vad sålunda föreslagits hölle domänintendenten före, att markens värde kunde beräknas till två kronor per kvadratmeter och ersättningen för minskad del av byggnaden till 75 kronor samt att ersättningsbeloppen härför borde tillfalla kronan. Ersättningen för rivningen av den till borttagning föreslagna delen av ekonomibyggnaden samt byggnadens återställande i behörigt skick ävensom för tillbyggnaden till eller flyttningen av vagnsskjulet beräknades av domänintendenten till 300 kronor, ett belopp mot vars erhållande arrendatorn Wendt förklarar sig villig utföra nämnda arbeten, och skulle däri jämväl vara medräknad ersättning åt honom för det intrång han kunde komma att lida för

minskad byggnad. Vidare har domänintendenten föreslagit, att arrendatorn måtte av ersättningen för tomtområdet tillerkännas för minskat område 5 procent årligen under nuvarande arrendeperioden.

Å kyrkostämman den 17 februari 1907 har församlingen efter erhållen del av domänintendentens berörda förslag beslutat att biträda samma förslag, varvid dock församlingen i betraktande därav, att det av domänintendenten föreslagna området av 4 meter vore så smalt, att, även om man stode i yttersta gränsen av detsamma, man i anledning av tornets brutna fasad ej kunde se mer än den nedre delen av denna, och då det för de många forskningsresande, som årligen besökte Dalby kyrka, måste anses vara av vikt att få skärskåda hela västra fasaden från just den sidan, uttalat önskvärdheten utav, att åt församlingen överlätes ett område av en sådan ägofigur, som med *gröna* streck funnes inneslutet å kartskissen.

Med vitsordande av behovet för församlingen att åtkomma vidgat område vid kyrkogårdens västra sida har Kungl. Maj:ts befallningshavande, då uppgörelse med arrendatorn icke torde kunna åstadkommas på annat sätt än domänintendenten föreslagit, förklarat sig visserligen kunna tillstyrka bifall till detta förslag, men då, såsom detsamma vore avfattat, domänstyrelsen icke kunde i ärendet besluta, har Kungl. Maj:ts befallningshavande för sin del hemställt, att styrelsen ville giva sitt medgivande, så långt dess befogenhet sträckte sig, nämligen till områdets disposition under arrendetiden emot skyldighet för församlingen att till arrendatorn betala viss ersättning. I sammanhang med ny arrendevärdering kunde då enligt Kungl. Maj:ts befallningshavandes mening frågan tagas under förnyat övervägande, därvid kunde tillses, huruvida möjlighet föreläge att tillmötesgå församlingens, såsom det syntes, rätt befogade önskningar om något större område. Svårighet skulle då icke heller möta att med arrendatorn åstadkomma lämplig uppgörelse, varefter ärendet kunde dragas under Kungl. Maj:ts prövning.

Som kronoegendomen ifråga är utarrenderad för Flyinge hingstdepås räkning, har domänstyrelsen lämnat stuteriöverstyrelsen tillfälle att yttra sig i ärendet.

I anledning härav har stuteriöverstyrelsen med bifogande av skriftlig förklaring från arrendatorn Wendt, att han åtnöjdes med den av domänintendenten föreslagna uppgörelse om ersättning för minskad jord och byggnad, och med förmälan, att stuteriöverstyrelsen låtit i ärendet höra ej mindre chefen för hingstdepån än även stuterikommissionen, i överensstämmelse med deras uttalanden vidare anfört, att styrelsen,

med anslutning till det av vederbörande domänintendent avgivna yttrande i ärendet, ansåge sig kunna tillstyrka upplåtandet åt Dalby församling av endast det å den handlingarna bifogade karts-kiss över kungsgårdens ekonomihus med mera med *rödprickade* linjer utmärkta område om 80 kvadratmeter. Såsom villkor för upplåtelsen ansåge stuteriöverstyrelsen, likaledes i överensstämmelse med vad av domänintendenten föreslagits, att församlingen borde åläggas *ej mindre* att betala ersättning med sammanlagt 535 kronor, därav till kronan 160 kronor för marken, efter två kronor för kvadratmeter, och 75 kronor för minskad ekonomibyggnad, samt till arrendatorn Wendt 300 kronor för utförande av det byggnadsarbete, som erfordrades för ändring av byggnaderna med mera, och för intrång under arrendetiden genom ekonomibyggnadens minskning, *än även* att låta på av domänintendenten föreslaget sätt verkställa och bekosta inhägnad av området i fråga. Det kronan vid sådant förhållande tillkommande ersättningsbelopp, 235 kronor, borde enligt stuteriöverstyrelsens åsikt ställas till Flyinge hingstdepås disposition, med skyldighet för hingstdepån att till arrendatorn Wendt årligen under hans arrendetid utbetala fem procent å ersättningsbeloppet för jordområdet såsom gottgörelse för mistningen av detsamma.

I underdånig skrivelse den 23 augusti 1907 har domänstyrelsen, under anförande att genom församlingens biträdande av domänintendentens förslag dess förevarande framställning måste vara att så förstå, att församlingen avsåge att med äganderätt förvärva det område, som kunde finnas böra för ifrågavarande ändamål till församlingen upplåtas, samt med överlämnande av ärendet rörande handlingar underställt frågan Kungl. Maj:ts prövning och därvid tillstyrkt, att det av stuteriöverstyrelsen förordade området av ifrågavarande del av Dalby kungsgård måtte till församlingen försäljas på sätt och under villkor stuteriöverstyrelsen föreslagit och att med dispositionen av det kronan tillkommande ersättningsbelopp måtte förfaras på sätt stuteriöverstyrelsen ifrågasatt.

Till följd av erhållen remiss har överintendentsämbetet avgivit utlåtande i detta ärende den 15 oktober 1907 och därvid anført, att det syntes ämbetet, som om den förgård till Dalby kyrka, som skulle beredas genom godkännande av vad domänstyrelsen förordat, bleve alltför trång, och att den sneda avskärningen av »ekonomibyggnaden», som enligt samma förslag skulle ifrågakomma, bleve för ögat i högsta grad störande. Efter ämbetets mening skulle ett vida lugnare och bättre intryck kunna åstadkommas, om man låte ekonomibyggnaden, som utgjordes av en ganska prydlig korsvirkesbyggnad, kvarstå såsom den

befunne sig och allenast borttog det plank, som för närvarande stängde passagen mellan oftanämnda byggnad och kyrkans torn, varigenom man erhöle en genomgång av 1.90 meters bredd, vilket torde tillsvidare vara vid sagda punkt tillräckligt. Vidare vore det högeligen önskvärt, att platsen framför kyrkans västra fasad gjordes friare och rymligare. Med hänsyn härtill funne överintendentensämbetet sig äga fullgiltig anledning föreslå, att den västra gränsen för det område, som skulle avstås till församlingen, måtte läggas från 7.5 meters avstånd från tornets västfasad eller i fortsättningen av ekonomibyggnadens västra fasadlinje och den södra gränsen utefter samma byggnads norra gavel, på sätt utmärkts å omförmälda skiss medelst en *heldragen gul* linje.

Fördelarna av detta förslag — som, enligt vad ämbetet varit i tillfälle att under hand inhämta, ansetts lämpligt av såväl stället arrendator som åtskilliga vederbörande inom Dalby församling — skulle vara — förutom vad ämbetet redan påpekat därom, att ekonomibyggnaden ej behövde på ett för ögat stötande sätt stympas och att platsen framför västfasaden bleve så pass mycket större, att, även efter uppförande av gränsmur och eventuellt anläggande av plantering, förberörda fasad och den västra portalen å kyrkan bleve, såsom önskligt vore, fullt tillgängliga för forskare och andra intresserade — att några ersättningar för minskning av ekonomibyggnaden icke behövde ifrågakomma, att, då gottgörelse för nödig byggnadskostnad m. m. torde kunna nedbringas till 100 kronor och inlösen av nödig mark, som utgjorde 120.9 kvadratmeter, efter beräknat pris av 2 kronor för kvadratmetern, uppginge till 241 kronor 80 öre, ersättningskostnaden vid förslaget genomförande icke bleve högre än 341 kronor 80 öre, samt att vid en reglering, utförd i överensstämmelse med vad ämbetet hemställt, kostnaderna för mur, plantering och andra arbeten, som församlingen nu kunde önska bringa till verkställighet för platsens iordningsställande, icke vore bortkastade, därest en ny och fullständigare reglering vid nu pågående arrendetids utgång kunde anses önskvärd.

Sedan domänstyrelsen anbefallts att efter vederbörandes hörande avgiva utlåtande i anledning av vad överintendentensämbetet i ärendet anfört och föreslagit, har styrelsen den 23 oktober 1908 avgivit sådant utlåtande och därvid tillika överlämnat åtskilliga infordrade yttranden och andra ärendet rörande handlingar. De sålunda insända handlingarna utvisa till en början, att Dalby församling biträtt det av överintendentensämbetet avgivna förslag i fråga om vad av ifrågavarande kronoegendom som borde överlätas till församlingen.

Egendomens arrendator har jämväl biträtt överintendentsämbetets föresvarande förslag, men därvid anmärkt, att den föreslagna ersättningen av 100 kronor för erforderlig byggnadskostnad m. m. syntes vara för liten, då denna ersättning av vederbörande arkitekt beräknats under förutsättning att endast fyra meter behövde borttagas av vagnsskjulet och ej, såsom innebures i överintendentsämbetets förslag, sju meter. Arrendatorn ansåge en ersättning för ifrågavarande byggnadsarbete av 200 kronor skälig. Vidare har arrendatorn anfört, att den av överintendentsämbetet till överlåtande åt församlingen föreslagna arealen utgjorde, ej såsom av ämbetet uppgivits 120.9 kvadratmeter, utan 135 kvadratmeter.

Jämväl kronofogden och domänintendenten hava tillstyrkt överintendentsämbetets förslag.

Från lantmäterikontoret i Malmöhus län hade intygats, att arealen å ifrågavarande område utgjorde 135 kvadratmeter. Uti en till Kungl. Maj:ts befallningshavande ställd skrift har emellertid arkitekten H. F. T. Wählin, vilken verkställt den utredning, som legat till grund för överintendentsämbetets utlåtande, med anledning av förenämnde av arrendatorn gjorda anmärkningar mot de i överintendentsämbetets förslag förekommande areal- och prisberäkningar anfört, att vid indragningen på kartskissen av den i ämbetets skrivelse omnämnda heldragna gula linjen ett misstag blivit begånget, i det att linjen dragits rakt fram över vagnsskjulet, i stället för att vid detta brytas av i räta vinklar, såsom antyddes genom en *gul prickad* linje å skissen. Avsikten hade varit, att den västra gränslinjen för området ifråga skulle ligga på 7.5 meters avstånd från kyrkans västra gavel endast på det stycke, där marken nu vore fullt fri, och att gränsen sedan vid vagnsskjulet skulle brytas och följa dettas södra gränslinje fram till 4 meters avstånd från kyrkan och där åter brytas i rät vinkel, så att den i fortsättningen mot norr skulle gå parallellt med kyrkans västra gavellinje på 4 meters avstånd från denna. Lades gränsen i enlighet med den gula prickade linjen, bleve vad i överintendentsämbetets skrivelse beräknats såväl i fråga om byggnadskostnad som areal riktigt. Av ordalydelsen i ämbetets skrivelse framginge också, att gränsen av ämbetet avsetts att dragas på nu nämnda sätt.

Kungl. Maj:ts befallningshavande har i avgivet utlåtande anfört, att för det ifrågasatta ändamålet av egendomen endast behövde tagas i anspråk förenämnda med dels heldragen dels prickad gul linje utmärkta område om 120.9 kvadratmeter ävensom att allenast omkring 5 meter av östra ändan av förenämnda vagnsskjul behövde borttagas, vilket

skjul emellertid lämpligen kunde tillbyggas vid västra ändan. Kungl. Maj:ts befallningshavande, som icke hade något att erinra mot den av överintendentensämbetet angivna beräkningsgrunden, enligt vilken Dalby församling skulle i jordersättning till kronan utgiva ett belopp av 241 kronor 80 öre, vilket belopp borde ställas till Flyinge hingstdepås disposition på av stuteriöverstyrelsen föreslagna villkor, och för ombyggnaden av vagnsskjulet 100 kronor, vilken ersättningssumma borde tillerkännas arrendatorn mot det att han utförde byggnadsarbetet i fråga, har hemställt, att ifrågavarande område måtte överlätas till Dalby församling mot förenämnda ersättning, därvid församlingen jämväl borde tillförbindas att låta behörigen inhägna området ävensom att, i händelse av reparationsarbete å den intill området belägna till kungsgården hörande ekonomibyggnad, lämna för sådant ändamål nödigt utrymme.

I sitt förenämnda utlåtande den 23 oktober 1908 har domänstyrelsen uttalat sin anslutning till vad Kungl. Maj:ts befallningshavande anfört och hemställt.

Vid arrendevärdering å ifrågavarande egendom under hösten år 1912 har värderingsnämnden tillstyrkt upplåtelse av markområdet i enlighet med Kungl. Maj:ts befallningshavandes förslag.

För egen del finner jag angelägenheten för Dalby församling att komma i besittning av viss del av ifrågavarande egendom vara väl styrkt.

Beträffande storleken av det område, som bör till församlingen överlätas, och villkoren för överlåtelsen biträder jag vad av domänstyrelsen och Kungl. Maj:ts befallningshavande i dessa myndigheters senast avgivna yttranden i ärendet föreslagits.

Jag tillåter mig emellertid erinra, att Kungl. Maj:t förut denna dag beslutat i proposition föreslå Riksdagen medgiva, att Dalby kungsgård nr 1 måtte tillföras domänfonden. Vid bifall härtill bör även köpeskillingen för nu ifrågavarande jordområde tillföras denna fond och användas på samma sätt som övriga, fonden tillhörande försäljningsmedel. Då nytt arrendekontrakt angående Dalby nr 1 skall avslutas att gälla från och med den 14 mars 1914, anser jag därjämte, att ersättningen för ombyggnad av meranämnda vagnsskjul bör ingå till kronan.»

Mot Kungl. Maj:ts förevarande framställning har utskottet icke haft något att erinra, varför utskottet hemställer,

att Riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts ifråga-
varande proposition.

Stockholm den 25 april 1913.

På jordbruksutskottets vägnar:

GÖSTA TAMM.

Närvarande: herrar Tamm, Odelberg, frih. De Geer, Paulson, Fahlén, Lindblad, Pers
Ericsson, Lundell, Nilsson i Kabbarp, Kronlund, Andersson, Linders,
Bosson och Olausson.
